

АКО И ТИ САКАШ КНИГИ...

ИЗДАВАЧКА КУЌА САКАМ КНИГИ

www.sakamknigi.mk

На светот има толку многу книги, а толку малку време...

Строго избрани одлични наслови за сите кои сакаат книги
со уникатни приказни достоини за нивното време...

Наслов на оригиналот

The Lost letter

© Jillian Cantor, 2017

Copyright © за македонското издание

Издавачка куќа Сакам книги, 2019

Издавач Издавачка куќа Сакам Книги

Преведувач Ивана Шутиновска

Лектор Марија Иванова

Главен уредник Ивана Спасев

Компјутерска обработка Деана Николовска

Дизајн на корица Диме Спасев

Печатење Графостил - Скопје, 2019

Тираж 1000 примероци

Сите права за книгата се задржани. Ниту еден дел од ова издание не смее да биде препечатуван, копиран или објавуван во која било форма или на кој било начин во електронските или печатените медиуми, без согласност од издавачот.

Изгубеното писмо

Џилијан Кантор

АКО И ТИ САКАШ КНИГИ...

За баба Би и дедо Милт: се сеќавам.

Рунолистот е планинско цвеќе... за кое се вели дека расте на работ на постојаниот снег - всушност, под снегот... Само најхрабрите планински козари и ловци се осмелуваат да го соберат жилавото мало растение од неговата домородна почва. Поседувањето на тоа цвеќе е доказ за невообичаена смелост.

Бертолд Оербах, во *Рунолист: Приказна*

Австрија, 1959

Цврсто ги држеше писмата во раце, внимателно за да не ги оштети поштенските марки. Врнеше снег, а прстите на нозете ѝ беа смрзнати, изводенети преку изветвените ѓонове на чизмите, но таа продолжуваше да чекори низ шумата кон градот, закрилувајќи ги писмата под палтото за да не се намократ. Само уште неколку чекори, постојано си велеше. Тоа беше лага, но продолжуваше да оди.

Само уште неколку чекори. Само неколку.

Сè што требаше да направи беше да успее да стигне до градот, да ги остави писмата во поштата на Виен Але. Сè што требаше да направи беше да ги испрати писмата и сè ќе беше во ред.

Итоа беше лага, се разбира. Но таа продолжуваше да оди низ снегот.

На работ на шумата, стигна до чистинката и низ вртлогот на снегулките и розово-синкастиот зачеток на зората, можеше да ги забележи црвените покриви на градбите во градот кој се наоѓаше пред неа.

Виен Але. Речиси беше таму.

Ненадејниот ладен пиштол врз нејзината слепочница ја изненади. Не ни успеа да испушти вик пред човекот да ја грабне за рака, а писмата паднаа од нејзините раце врз беспрекорно белиот снег.

Лос Анџелес, 1989

Кога за првпат се појавувам пред канцеларијата на трговецот со поштенски марки, не ни помислувам да излезам од автомобилот. Невообичаено ладно утро е во Лос Анџелес, не го носам џемперот со себе и сигурна сум дека овде само си го губам времето.

Но автомобилот ми е полн со работите од татковата соба за рекреација: безбројни страници од книги исполнети со поштенски марки ставени под пластична фолија, големи просирни кутии полни со предмети од продавници за претходно употребена стока, во најголем број пожелтени писма, непратени и неотворени, но украсени со поштенска марка од некој период. Ако не ги растоварам овде, ќе морам да најдам место за нив во мојот дом. И покрај тоа, се чувствувам обврзана кон татко ми барем да се обидам да сторам нешто со неговата колекција. Со таа помисла, излегувам од автомобилот и го отворам багажникот.

Кога бев дете, за викендите често го придружував татко ми во продавници со користена стока и гаражни распродажби, додека тој буричкаше низ отпадот од другите луѓе, барајќи старо писмо, или можеби новата и несакана колекција на некој починат колекционер. Ќе го прашав што бараше, а тој со насмевка ќе се свртеше кон мене и ќе речеше, *скапоцен камен*. Тоа се за него поштенските марки, скапоцени камења. Или барем, беа. Дијаманти, рубини, смарагди. Се гледаше себеси како јувелир кој можеше да ги одреди недостатоците

и убавината на она што за нас останатите изгледаше просечно. Еднаш, откако отидовме на семејно патување во Вашингтон и го видовме Дијамантот на надежта во Смитсоновијан, тој се сврте кон мене и ми рече: *Ова го барам, Кејт*. Иако се сомневав дека ќе го најдеше во продавниците за користена стока во Јужна Калифорнија.

Според татко ми, Дијамантот на надежта во светот на поштенските марки би била онаа што е грешка. Онаа што би била ретка бидејќи била издадена прерано или предоцна, бидејќи била погрешно испечатена. И претпоставувам дека такво значење имаат сите тие кутии во багажникот на мојот автомобил: неговата потрага за некој вид случајна величественост меѓу илјадници мали хартиени квадратчиња.

Сè што гледам јас кога ќе погледнам во поштенските марки е хартија и мастило. Марките се средство за некаква цел, корисна работа. Тие ја носат мојата пошта од едно место на друго, ги носат моите писма до мојата најдобра другарка, Карен, која минатото лето се пресели во Конектикат. И од неодамна, тие седат и упорно гледаат во мене, три мали цветчиња во ред, залепени на манила коверт од Даниел, што го оставив неотворен на кујнскиот пулт. Крајот на сè. Ја мразам неповратноста на тоа и затоа сè уште не сум го отворила.

Сигурна сум дека татко ми, кој никогаш не бил наклонет кон Даниел, би бил многу иритиран од изборот на цвеќиња за таков вид дописка. Но татко ми не знае. И дури и да знаеше, сега сум сосема сигурна дека немаше да се сеќава.

Канцеларијата на трговецот со поштенски марки е безлична соба затскриена во трговскиот центар што се наоѓа на аголот на 405 и 101 улица, на границата на Шерман Оукс. Не е место каде што очекував да најдам или откријам скапоцен камен. Но веќе сум овде;

имам состанок. Го вадам првиот товар со кутии од автомобилот и влегувам внатре.

Продавачот, Бенџамин Гросман, е седнат зад бирото покриено со неорганизиран хаос од документи, на чиј агол е сместен мал црно-бел телевизор. Тој ги гледа пладневните вести, а презентерот зборува за вчерашните протести во Источен Берлин.

Кога влегувам низ вратата, тој го трга погледот од телевизорот, но не го исклучува. Помлад е отколку што замислував откако зборував со него по телефон. Отсекогаш собирањето поштенски марки ми личело на хоби што прилега на стар човек, па затоа очекував постар продавач. Но Бенџамин изгледа како да е на моја возраст, во средина на триесеттите години, можеби рани четириесетти. Носи очила со метална рамка и има густа и кадрава светлокафена коса. „Госпоѓа Нелсон?“ прашува.

Сè уште не сум сигурна што да правам со моето брачно презиме. „Можете да ме викате Кејти“, му велам.

„Во ред, Кејти“, отсутно вели тој. Воопшто не му е грижа како да ме нарекува. Посегнува кон антената на телевизорот и ја мести сликата, а јас имам чувство како да се наметнувам, како со моето присуство овде да прекинувам нешто, иако закажав состанок.

„Хм... што да правам со овие?“ Покажувам на кутиите. Тешки се.

„Ох, извини. Овде. Стави ги на бирото“. Бенџамин ја остава антената и седнува. Погледот ми шара по хаосот што го опкружува. „Каде било“, вели, а јас ги оставам кутиите врз еден куп хартии. Се наведнува напред и неколку мигови внимателно ги разгледува, а јас се прашувам како станал трговец со поштенски марки, што треба да студираш на факултет за да одбереш таква кариера. Историја? Јас завршив англиски јазик и работам за списание за животен стил, каде што пишувам рецензии за филмови. Тоа не е добро платена работа, но до неодамна барем беше забавна.

„Ќе ги разгледам овие“, се свестувам дека Бенџамин ми зборува. „А потоа ќе ти се јавам и ќе ти кажам што сум открил“. Веќе му кажав на Бенџамин по телефон за татко ми, за неговото губење на сеќавањето, неможноста да се грижи за неговата колекција и за постојаното настојување дека во неа има скапоцени камења. Порано постојано ми велеше дека кога ќе остари, целата колекција ќе ми припадне мене. И повеќепати го спомена тоа откако пред неколку месеци го сместив во Вилоус. Но навистина не знам што треба да правам со неа. И затоа ја донесов овде.

Излегувам до автомобилот за да земам уште неколку кутии и кога се враќам, Бенџамин повторно го трга погледот од телевизорот и зачудено ме прашува, „Има уште?“ Кимнувам со главата. „Извини. Ќе ти помогнам да ги внесеш сите“. Станува и одиме заедно до паркингот. „Немам намера да бидам непристоен“.

„Во ред е“, кратко одговарам и немам намера да се впуштам во празни муабети.

Но Бенџамин продолжува да зборува. „Кога зборувавме по телефон, едноставно не сфатив колку имал татко ти“. Сирка во багажникот.

„Тој има седумдесет и една година“, велеам јас, со поостар глас одошто имав намера. „Тоа е... негова опсесија што трае цел живот“. Дури и кога изговарам, седумдесет и една не звучи толку старо колку што би требало. Многумина од луѓето во Вилоус се постари од него, а јас не можам да се помирам со тоа колку не е фер; губењето на неговото сеќавање е како тупаница, понекогаш ми го одзема здивот, повторно и повторно.

„Обично е така“, љубезно вели Бенџамин, како да разбира, како и тој како него да ја дели опсесијата со поштенските марки. Како јас да сум чудакот што не сфаќа што значи тоа. Можеби и сум.

Откако ја истоваривме и последната кутија, Бенџамин Гросман едноставно вели, „Дај ми една недела. Можеби две. Ќе те известам што имаш овде“.

Но јас за миг се двоумам пред заминување и се прашувам што би помислил татко ми за тоа што ја оставам неговата скапоцена колекција на човекот што го најдов во огласникот во категоријата „Трговци со поштенски марки“. Се јавив и оставив пораки на сите тројца од листата. Бенџамин Гросман беше првиот што ми се јави. „Ми треба некаква потврда?“

Бенџамин ја затресува главата, вади визит картичка од под купот хартии на бирото и ми ја стиснува во дланката. „Ќе ти се јавам кога ќе завршам“, ми вели. Потоа додава, „Не грижи се. Добро ќе се грижам за нив“. Како божем марките да беа цвеќиња, нешто што треба да биде негувано со внимание.

„Не сум загрижена“, му велеам. Се ослободив од нешто што воопшто не беше ни мое. Но како што влегувам во автомобилот и се приклучувам на улицата 405, не можам да се ослободам од неочекуваното чувство на празнина.

Австрија, 1938

На почетокот, Кристоф не ја разбираше моќта на длетото. Не беше свесен дека тој мал едноставен алат за гравирање може да ги спаси. Или да ги убие. Сè што знаеше на почетокот, беше дека длетото не можеше да го користи прецизно и дека металот за него не беше погоден, онака како што отсекогаш тоа било платното за него.

Не го сакаше ни начинот на кој длетото му лежеше во дланката. Невообичаено тешко, мачно за ракување. Сметаше дека треба со него да создава линии налик на подвижноста на четката, или јагленот, но сепак раката му заглавуваше и постојано се нервираше на неможноста да ги постигне совршените линии во металот, онака како што му покажа Фредерик. Беше загрижен дека Фредерик ќе го отпушти како ученик и тогаш не само што ќе мора да бара нова работа, туку и ново место за живеење. Како ученик на Фредерик, Кристоф доби соба и храна кај семејството Фабер, во нивниот прекрасен дом на периферијата на Гротсбург, како и по пет шилинзи неделно. Но најважно од сè, доби можност да го научи занаетот по кој Фредерик Фабер беше познат низ цела Австрија: бакрорезот. Неговото најголемо дело беше најпознатата - а Кристоф тврдеше и уметнички најсовршената - поштенска марка, Руно-листот од 12 грошени. Марката беше неверојатна реплика на снежно белото цвеќе, а Фредерик самиот ја дизајнираше и гравираше во 1932 година.

Кристоф се сеќаваше дека ја беше ставил марката врз писмото што еднаш ѝ го напиша на мајка си, но никогаш го немаше испратено. Не можеше да прати писмо до некој кој не постоеше, или чие постоење и местоположба тој не можеше да ги утврди и покрај најупорните усилби. Но дури и како тринаесетгодишно младо момче, Кристоф се восхитуваше на уметноста на марката, на совршените лакови на латиците. Отсекогаш сакаше да заработува и да живее од уметноста. Така, кога слушна гласини од еден друг уличен уметник во Виена, дека Фредерик Фабер, *славниот* Фредерик Фабер барал помошник, Кристоф го спакува сликарскиот прибор и го потроши најголемиот дел од малата заштеда на превоз кој го однесе двесте километри сè до градот Гротсбург. Кога пристигна, го убеди Фредерик да го најми откако му покажа некои од неговите скици со јаглен со мотиви од Виена.

„Имаш добро око“, рече Фредерик, гледајќи во тоа што Кристоф сметаше дека беше неговата најдобра скица: Катедралата Свети Стефан, детално прикажана со сите подробности на двете широки кули во предниот план. Фредерик ја крена густата сива веѓа. „Но колку се разбираш од метал, момче?“

„Брзо учам“, вети Кристоф, а тоа пак беше доволно да го убеди Фредерик да го земе за помошник. Иако, досега, тоа се покажа невестинито, барем што се однесуваше до гравирањето.

Иако веднаш не го совлада длетото, Кристоф дозна две работи во првите недели од работата со Фредерик. Прво, Фредерик беше постар одошто си мислеше Кристоф и понекогаш рацете му се тресеа кога се обидуваше да го научи како да ги користи алатите за гравирање. Фредерик му имаше кажано на Кристоф дека му требал помошник бидејќи имаше доволно работа за двајца мајстори што ќе работат на неговите ангажмани за австриски поштенски марки, но сега Кристоф се сомневаше дека вистинската причина беше тоа што Фредерик не ќе можеше уште долго да продолжи со неговиот занает. А Фредерик немаше синови.

Тоа беше втората работа што ја дозна Кристоф. Фредерик имаше две ќерки: Елена, која имаше седумнаесет години, таа беше една година помлада од Кристоф и која со снежно белиот тен на кожата, брановидната светло кафена коса и бистрите зелени очи, го потсетуваше на рунолист. И Миријам, која имаше тринаесет години. Ако Елена беше цветот, тогаш Миријам беше брмчливата пчела што не го оставаше на мир. Или, како што ја нарекуваше госпоѓа Фабер со претерано превртување на нејзините зелени очи, *флибертигибет*. Но на Кристоф таа му беше забавна, иако тоа не можеа да го кажат останатите од семејството.

Кристоф набрзо се навикна на животот во Гротсбург, каде што светот беше зелен и исклучително мирен и наместо згради и турканици од луѓе, секое утро се будеше со поглед на шумата и зелените ридови. Но уште повеќе, Кристоф ја откри топлината на трпезаријата на Фаберови, исполнета со ароматичните мириси на чорбите на госпоѓа Фабер, на лебот што го кршеа во петочните вечери под сјајот на свеќите. *Чалах* беше ароматичен леб и Кристоф никогаш не беше вкусил нешто слично додека растеше во сиропиталиштето во Виена, каде што чесните сестри го наведоа да мисли дека постои само една религија. Не дека беше некој верник. Кристоф повеќе беше привлечен кон Фаберови, светлоста и целовитоста на нивното семејство, отколку што беше кон Бога, или институционализираната црква.

„Миријам, седи мирно“, една вечер се развика госпоѓа Фабер, неколку недели откако Кристоф започна со работа како помошник. Помина речиси месец, но тој сè уште потфрлуваше во работата со металот. Иако претходно тој ден го воодушеви Фредерик со скицата на ридиштата, дури неколку часа подоцна, тој сè уште уживаше во комплиментот на Фредерик дека цртежот беше „пристоен“.

„Седам мирно, мајко“, рече Миријам со распеан глас, лесно нишајќи се на столот и странично му се насмевнуваше на Кристоф.

Кристоф ја сокри неговата насмевка во полната лажица супа. Погледна кон Елена, но таа не погледна во него. Допрва требаше да утврди дали беше срамежлива или дрска, дали се однесуваше наперчено со сите, или беше таква само со него.

„Елена, мила. Оди донеси некоја цепеница за огнот. Свежо е овде“, рече госпоѓа Фабер. Беа среде најдлабокиот, најладниот дел од зимата, а низ трикатната дрвена куќа на Фаберови се чувствуваше провев. Малечката соба на Кристоф на таванот имаше мала печка на дрва, но за да се затопли навечер, мораше да се покрива со две ќебиња. Сепак, беше далеку подобро од сиропиталиштето, каде што неговиот кревет беше еден во низата од десет други во ладната пространа соба, а за покривка имаше само тенко ќебенце. А готвењето на госпоѓа Фабер беше далеку подобро од тоа на чесните сестри.

Елена ја остави лажицата на масата и стана. Кристоф повторно се обиде да ја погледне в очи, но таа не допушти.

„Можам да ти помогнам“, се исправи Кристоф, пред да ја изгуби храброста, а Елена се сврте кон него. Барем ѝ го привлече вниманието.

Нејзиното прекрасно лице потона во намрштен поглед. „Нема...“ почна.

Госпоѓа Фабер прозборе наместо неа: „Ти благодарам, Кристоф. Сигурна сум дека Елена би била благодарна“.

Џ се насмевна на госпоѓа Фабер и тргна по Елена. Поминаа преку кујната без збор, низ вратата и кон купот со дрва што се наоѓаше преку пространиот двор, пред работилницата на Фредерик. Земјата беше смрзната, а тлото крцкаше под нивните чекори; ноќниот воздух штипеше, а ниту Елена, ниту Кристоф не зедоа палто. Елена затрепери, а косата ѝ падна врз очите кога се наведна да земе дрво. Кристоф одолеа на нагонот да ѝ ја тргне косата и наместо тоа, се наведна и ѝ го зеде дрвото од рацете.

„Навистина“, остро рече, го повлече назад и го прицврсти на градите. „Можам сама. Го правам ова долго пред да се појавиш ти овде. Не ми треба твојата помош“.

„Но сакам да помогнам“, рече тој. „Не ми е проблем“. Погледот на Елена пламна и тој одеднаш беше сигурен дека таа не беше срамежлива - едноставно не го сакаше. А тоа сознание му пречеше. Почувствува нагон да го исправи.

Но пред да успее да изговори уште нешто, Елена се заврти и тргна кон куќата. Кристоф зеде уште една цепеница од купот и потрча по неа. Ја стигна веднаш пред задната врата и ја допре за рамото. „Направив нешто?“ ја праша, дишејќи малку забрзано од трчањето на ладното. Зборовите му прозвучија рапаво и придушено наспроти ладниот воздух.

„Молам?“ одекна нејзиниот глас.

„Со што те вознемириш?“

„Зошто би го помислил тоа?“ Нејзиниот здив формираше ледени кругчиња во воздухот, а таа повторно затрепери.

„Не е важно“, рече тој. „Треба да влеземе внатре. Ќе смрзнеш“.

„Слушај“, рече таа. „Јас и ти не сме пријатели, во ред? Нема да станеме пријатели. Не очекувам да останеш овде долго. Никогаш не остануваат“.

„Кој не останува?“ праша тој и за првпат помисли на последниот помошник на Фредерик, или можеби последните неколку помошници? Дали сите како него биле невешти со длетото и брзо биле отпуштени?

Но Елена не одговори. Ги однесе дрвата внатре и ги стави во огнот. И Кристоф го направи истото, а потоа се извини и замина на спиење. Горе на таванот, се завитка во ќебињата и го извади блокот за скицирање и парче јаглен. Почна да ги црта лутите зелени очи на Елена, прашувајќи се колку долго ова место ќе остане негов дом.

Следниот ден, во работилницата на Фредерик, на Кристоф му беше тешко да се сосредоточи. Неговата работа со длетото беше уште полоша, линиите за вежбање уште понесмасни. А кога расчистуваа пред вечерата, Фредерик се сврте кон Кристоф и се намршти. „Дали ќе ме отпуштиш?“ праша Кристоф.

„Да те отпуштам?“ Фредерик беше речиси ќелав, но веѓите сè уште му беа густе и сиви, надвишени врз очите кои беа живописно зелени како на Елена.

„Не ми оди добро со металот“, рече Кристоф и не успеа да ја контролира нотата на очај што му излета со гласот. „Можеби не ме бидува за ова. Можеби треба да ме отпуштиш“. Колку и да не сакаше да биде отпуштен, Кристоф знаеше дека што подолго остане таму, сè повеќе ќе се навикнува на топлината на домот на Фаберови, на работилницата и на самиот Фредерик; и заминувањето ќе му биде тешко. Ако Фредерик имаше намера да го отпушти, за него ќе беше подобро тоа да се случеше поскоро.

„Сакаш да те отпуштам?“ збунето праша Фредерик.

„Не, се разбира не“, рече Кристоф. „Мислев дека... Елена рече...“ Почувствува дека образите му заруменуваа.

„Аххх, Елена“, воздивна Фредерик. „Не слушај ја мојата Елена. Лута е за мојот последен помошник“.

„Бидејќи си го отпуштил?“ праша Кристоф.

Фредерик ја затресе главата. „Не, не, момче. Никогаш не сум отпуштил никого“.

„Тогаш, што се случи со него?“ праша Кристоф.

Фредерик го збрчка челото, но не одговори на прашањето. „Сакаш да бидеш овде?“ најпосле проговори. Кристоф кимна со главата. „Тогаш и јас сакам ти да бидеш овде. Сакам да научиш. Ако сè уште сакаш да научиш?“

„Сакам“, рече Кристоф.

„Добро“. Фредерик нежно го потапка Кристоф по рамото. „Кристоф, постојат две неопходни вештини за да се стане бакрорезец за поштенски марки. Првата е способноста да се нацрта нешто што вреди да се стави на поштенска марка за нашата убава Австрија. Ти ја имаш таа вештина“.

Кристоф почувствува дека образите му се вцрвенуваа од неочекуваниот комплимент. „Втората се состои во тоа да се научи како цртежот да се реплицира во помал размер, во реверс, врз металот со алатите за гравирање. И ќе го научиш тоа. Само потребно е време. И трпение. Кога бев на твоја возраст, ниту јас немав целосна контрола врз длетото“. Кристоф се насмеа, благодарен за љубезноста на Фредерик. „Еве, ајде пробај уште еднаш пред вечерата“. Повторно му го подаде длетото на Кристоф, со малку растреперена рака, а алатчето вибрираше во неговата дланка. Кристоф се преправаше дека не забележа.

Госпоѓа Фабер имаше одредена пракса за седмичните вечери. За вечерите во четврток правеше говедска чорба, а тоа се претвори во омилената вечер на Кристоф. Во сиропиталиштето ретко јадеа говедско месо бидејќи беше скапо, па сега вкусот на извонредното месо на госпоѓа Фабер, секој четврток го потсетуваше дека повеќе не беше ниту сирак, ниту сосема сам на светот.

По вечерата, Миријам и Елена ќе ја завршеа домашната задача, а Фредерик ќе го запалеше лулето во неговата фотелја покрај каминот во дневната соба и ќе читаше некоја книга. На почетокот, Кристоф не беше сигурен што да прави со себе, па ќе се извинеше и ќе си отидеше во собата.

Но еден четврток, по околу два месеца од неговиот престој таму, откако девојките ја расчистија масата,

Миријам скокна до него и го замоли да играат Монопол. Фредерик ја беше донесол играта од неговото патување во Лондон пред две години и Миријам просто ја обожаваше. Елена не беше толку воодушевена, но Кристоф ја имаше видено како седи на подот и игра со Миријам. Тоа беше првата покана да им се придружи.

„Ајде“. Миријам го влечеше за ракамот од кошулата. „Немој да бидеш здодевен и да отрчаш на таванот како што правиш секогаш. Играј со нас вечерва. Многу е забавно. Ќе ти се допадне“.

Тој погледна кон Елена, која брзо го сврте погледот. „Не сакам да се наметнувам“, тивко рече, посакувајќи Елена да се заврти кон него, да го погледне и да му рече дека воопшто не се наметнува. Вистината беше дека тој не знаеше како се игра Монопол и беше речиси сигурен дека причината поради која Миријам го кани да играат беше за да го победи. Не дека тоа му пречеше. Беше среќен што воопшто и ја доби поканата. Стомакот му беше полн со чорбата, кожата топла од огнот. Не беше подготвен да се повлече во осаменоста на ладниот таван.

„Не се наметнуваш“, рече Елена. „Треба да дочитам една книга. Ќе одам горе. Вечерва ти играј со Мири“.

„Која книга ја читаш?“ праша Кристоф.

Најпосле таа го погледна со зачудени очи и можеби не ѝ се веруваше дека некој како него, личност што го напуштила школото на четиринаесет години за да стане уличен уметник го интересираат книги. Но него го интересираа. Уште кога беше мало момче, ќе прочита сè што ќе му се најдеше пред очи во сиропиталиштето, а неговата омилена чесна сестра, сестра Маргарет, често му даваше книги откако ќе ги прочита. Книги за уметност, историја и војна, а понекогаш и романи.

„Чита нешто здодевно“, рече Миријам, повторно влечејќи го за ракамот, обидувајќи се да го довлечка до играта.

„Доктор Фројд не е здодевен“, рече Елена. „Можеби кога ќе пораснеш, Мири, ќе го разбереш“. Миријам ги преврте очите.

Кристоф немаше што да додаде, бидејќи никогаш не се сретнал со книгите на Фројд и имаше слаби познавања за човекот. Знаеше дека бил некој доктор со ординација во Виена, кој бил познат по секакви луди мисли. Но можеби Елена не мисли дека биле луди како што тоа го мислеа сестрите?

„Елена“, се вмеша госпоѓа Фабер и се наведна да ги изгасне свеките што гореа на трпезариската маса за време на вечерата. „Зошто не го оставиш доктор Фројд на мир и не си играш со сестра ти и Кристоф“. Нежно ја повлече Миријам за една од плетенките. „Некој мора да се осигура дека малово нема да мами. И тројца можат да играат“.

„Не мамам, мајко“. Миријам ги прекрсти рацете. „Што да правам кога секогаш ги добивам најдобрите имоти во Лондон“.

Госпоѓа Фабер се насмеа, ја повлече Миријам до неа и ја бакна на главата. „Така е“, рече. „Никогаш не ги крадеш парите од Елена кога не гледа“.

„Никогаш“, збревта Миријам, а Елена се намурти.

„Во ред. Ајде“, рече Елена. „Ќе ни треба цела вечност за играта. Да почнеме порано“.

Отиде со девојките кон нивното вообичаено место за играње, на подот пред каминот и срамежливо седна. Фредерик ја наведна книгата и лулето, погледна во Кристоф како да сакаше да каже нешто, но потоа се премисли, топло се насмевна и рече дека ќе оди да си легне.

Подоцна таа вечер, Кристоф не можеше да засpie. Долго лежеше во креветот со ширум отворени очи. Звукот на смеењето на Миријам додека ги броеше парите и кикотењето на Елена кога изгуби во полза на

помалата сестра - намерно, така си мислеше Кристоф - сето тоа го почувствува блиску до срцето. Како тие да беа негови, како тој сега да им припаѓаше ним.

Сè уште алатите за гравирање му беа невозможни за работа. Металот беше толку различен од платното. Фредерик продолжуваше да настојува дека Кристоф ќе научи. Но што ако не научеше? Што ако никогаш не можеше да научи? Но Кристоф не можеше да си замисли да го изгуби него. Или чорбата на госпоѓа Фабер. Или смеењето и брборењето на Миријам и прекрасната насмевка на Елена, дури и кога ретко беше упатена кон него. Не смееше да си дозволи да не успее во занаетот и да ги напушти Фаберови. Едноставно не смееше да го дозволи тоа.

Иако сега беше премногу ладно, среде длабока ноќ, стана од креветот и на прсти слезе долу по скалите. Додека Фредерик спиеше. Му требаше дополнително време во работилницата, сам, без будното око на Фредерик од кое беше напнат.

Во тој час од ноќта трпезаријата беше тивка и мирна, а огнот беше речиси згаснат до малечки килибарни жарчиња. Кристоф ги облече чизмите и палтото, полека ја отвори задната врата за да не направи звук. Протрча низ тревата наросена со снег, право во работилницата на Фредерик.

Кога ја отвори вратата на работилницата, очите веднаш му се сосредоточија врз неочекуваната светлина од свеќа што трепереше на работната маса.

„Кој е таму?“ викна на глас.

Го почувствува ударот на метал на темето и извика од болка кога падна на колена.